

Natalia Maliutina

Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilii Miecznikowa

ВСТУПНЕ СЛОВО

Одеса – це не зовсім місто...

Це – посмішка Бога.

(Михайло Жванецький)

Ідея проведення I Міжнародної наукової конференції «Образ Одеси в слов'янських літературах» народилася в потязі, під час поїздки її майбутніх організаторів на Міжнародну наукову конференцію до Сімферополя у 2012 році, що і підтвердило ту розхожу думку, що всі шляхи раніше чи пізніше ведуть до Одеси.

Як відомо, місто постає в результаті складної взаємодії людини і того клаптику простору, яке вона привласнює. Дух людини зустрічається з енергією землі і неба, природа людини - з природою ландшафту, і вище порозуміння цих зустрічей зумовлює долю міста та його образу. Одесі з самого початку судилося багатоголосся, гармонізоване українською волелюбністю та відкритістю світові, українською працелюбністю і звитягою. Зустріч степу і моря, що відбулась ще в античності, оприявнилась у новий час спочатку Коцюбієвим, потім Хаджибеем, і тільки з кінця ХУІІІ століття – Одесою. Саме ця історична тяглість зумовила те, що образ Одеси як культурний феномен заявив про себе напрочуд швидко. Чи не відразу акцентами цього феномену стають такі характеристики як «місто вільне» та «місто європейське». Імперська свідомість пов'язала це з тим, що порт привабив сюди італійців і греків, французів і поляків..., але воліла не помічати, що вільна європейська Одеса – це гідний нащадок вільних українських міст, які володіли магдебурзьким правом і були європейськими за своєю природною приналежністю, а не чийось визначенням.

У ХІХ – на початку ХХ ст. Одеса являє собою своєрідний прообраз сучасної Європи, коли різні народи і культури співіснують і взаємодіють, створюючи мозаїку мультикультуралістичної спільноти. Уже в ХІХ ст., всупереч щепленню імперської амнезії, Одеса виявляє свою українськість: тут живе і отримує листи від засланця Шевченка Варвара Рєпніна, з Одесою пов'язане становлення українського театру корифеїв, в Одесі – один з витоків національного та культурного відродження початку ХХ ст. Не можна ігнорувати і того, що більшість її населення складала саме українці.

Міжкультурний образ Одеси притягнув до себе увагу дослідників з України, Польщі, Росії, Білорусії, Болгарії, Аргентини як культурний та літературний міф, топос, поетична мрія-казка і, просто, – місто, в якому завжди розуміли один одного і жили в злагоді представники різних національностей.

Більше 60-ти вчених, аспірантів, працівників музеїв, бібліотек взяли участь в роботі конференції, яка тривала впродовж 12–13 вересня 2013 року.

Організаторами цього заходу, яке проходило в стінах чудового Одеського літературного музею, стали кафедра української літератури та філологічний факультет ОНУ імені І.І.Мечникова, кафедра філологічних досліджень Схід-Захід Білостоцького університету (Польща) та співробітники Одеського літературного музею.

Робота конференції відбувалась за трьома пріоритетними напрямками, які і визначили назви секцій, в межах яких розгорталася наукова полеміка.

Секція 1. Літературні образи Одеси в слов'янському письменстві.

Секція 2. Образ Одеси в уяві подорожуючих: тексти і контексти.

Секція 3. Культурологічні міфи Одеси – Одеса як культурний палімпсест.

У написаних на основі доповідей розділах наукової монографії образ Одеси постав як багатомірне явище, утворене з картин світу різних (і не лише слов'янських!) письменників, культурних діячів, подорожуючих, просто пересічних осіб. Виявилось, що портове місто збудило творчу уяву декількох поколінь знаних (і не зовсім) митців, життя яких так чи інакше було пов'язане з Одесою. Серед них Адам Міцкевич, Ісаак Бабель, Іван Бунін, Генріх Сенкевич, Олександр Купрін, Іван Микитенко, Марко Кропивницький, Ярослав Івашкевич, Христо Ботев, Сергій Ейзенштейн, Іван Вазов, Карл Гоусс, Валентин Катаєв, Тадеуш Міцинський, Константин Паустовський, Михайло Жук, Іван Рядченко, Володимир Висоцький, Іван Липа, Ілля Ільф та Євген Петров, Іван Козленко та інші.

На сторінках цієї книги постають художні візії образу Одеси тих культурних діячів, імена яких вперше пов'язуються з нашим містом. Це Юліуш Словацький, Карл Гоусс, Едгардо Козаринські, Едмунд де Вааль, Іван Козленко та інші.

Стендову доповідь-есе «Моя Одеса» спеціально для цієї конференції представив відомий аргентинський письменник, кінорежисер, сценарист, журналіст, нащадок вихідців з Одеси Едгардо Козаринські.

Крім того, у монографії знайшли своє місце й дослідження краєзнавчого характеру: вдалося глибше проаналізувати історію Рішельєвського ліцею, внесок до розбудови міста представників німецької діаспори, додати яскравих сторінок до роботи Одеської кіностудії, Одеської періодики та публіцистики, представити поетичну творчість

одеських художників другої хвилі авангарду, познайомитися зі старовинною архітектурою, природою портового міста, зафіксованих у фотографіях минулих століть.

Розвідки дослідників дозволяють поглибити наші уявлення про творчі інспірації митців, які вони отримали в Одесі, зокрема, виявляються незнані або забуті сторінки діяльності Яна Потоцького, Івана Айвазовського, Марка Кропивницького, Миколи Світлиці, Івана Микитенка, Володимира Висоцького, Ярослава Івашкевича, Кароля Шимановського, Ніколетти Єсіненцу та ін.

У ряді лінгвістичних праць, що також увійшли до цієї монографії, розкривається специфіка мовної свідомості одеситів, їх колоритної, соковитої, так званої «одеської» мови.

Складовою монографії «Образ Одеси в слов'янських літературах» стали і численні ілюстрації, фотографії, підготовлені авторами статей. Цей візуальний шар якнайповніше передає минуле і сучасне легендарного міста, явлені у пластиці наукових рефлексій та мистецьких переживань.

Рекомендуємо цю книгу кожному, для кого Одеса – це більше, ніж портове місто, для кого вона – вічно живий, пульсуючий організм енергії, творчої динаміки, в якому європейська шляхетність злилась зі слов'янською щирістю, відвертістю, м'яким гумором і нескінченним оптимізмом.

Odessa, 2016-04-23